

ARBETSMILJÖ
VERKET

Undvik det farliga dammet i lantbruket

Att andas in organiskt damm (farligt damm) är en av de stora hälsoriskerna för dig som arbetar i lantbruket.

Organiskt damm

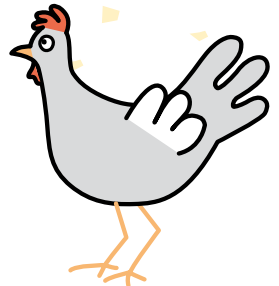
Att dammet kallas organiskt beror på att det oftast kommer från växter och djur.

Organiskt damm från lantbruksmiljö kan innehålla endotoxiner, bakterier, mögelsporer och andra farliga komponenter.

Dammet kan dessutom innehålla allergiframkallande ämnen t.ex. partiklar från dun, djurhår och hud.

Exempel på arbetsmoment när damm bildas:

- Halmhackning
- Ströning med maskiner
- Djurhållning - svin, höns etc.
- Rengöring i stallar
- Storbalshantering
- Fliseldning

Den vanligaste sjukdomen

kallas tröskdammslunga, mögelfrossa, lantbrukarlunga, toxisk alveolit eller fliseldarsjuka.

Doktorn kallar sjukdomen *toxisk alveolit*. Den uppkommer efter det att organiskt damm och mögelsporer har nått ända ner i alveolerna, som är lungornas finaste förgreningar.

Sjukdomen liknar influensa och symptomen uppträder 4–8 timmar efter att man har andats in dammet. Symptom är bl.a. feber, frossa, täppt näsa, huvudvärk, hosta, muskel- och ledvärk. Om den som drabbats undviker att på nytt andas in damm och mögel, går sjukdomen över på några dagar.

Att andas in organiskt damm kan också orsaka kronisk luftrörskatarr och hosta.

Många som arbetar i lantbruket har drabbats av toxisk alveolit. Du kan undvika att bli sjuk genom att vidta åtgärder för att minska dammhalten i din arbetsmiljö.

Det kan ibland vara svårt att avgöra vilka åtgärder som behövs. Du bör vara vaksam på varningssignaler som rinnande näsa och kliande ögon.

Om du andas in mögelsporer i höga halter, t.ex. från hö, spannmål eller flis, riskerar du att drabbas av allergisk alveolit.

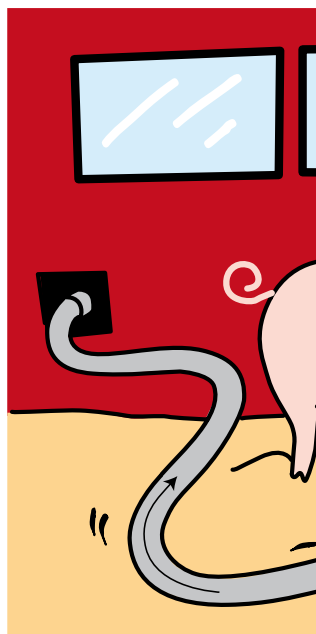
Sjukdomen kan pågå i månader och är svår att skilja från lunginflammation. Lungorna kan få bestående skador.

Du kan med fördel vända dig till Företagshälsovården för hjälp och information. För regler och råd se föreskrifterna Mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet, AFS 2005:1.

Det går faktiskt att göra någ – det lönar sig i alla avseenden

**Organisera arbetet så att ingen utsätts för onödigt mycket damm.
Undvik så långt som möjligt att hantera möjligt material.**

- Ta bort så mycket synligt damm som möjligt.
- Bind dammet så att halten i luften minskar.
- Undvik dammande arbetsmoment.
- Skydda dig från att andas in organiskt damm.

got åt dammet den

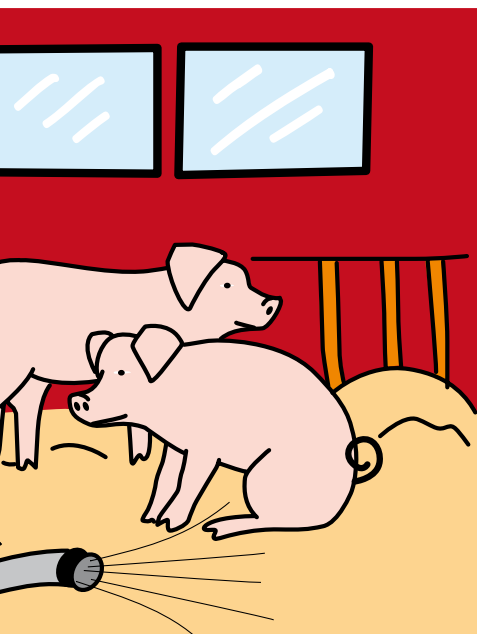
Du kan förbättra din arbetsmiljö med hjälp av tekniska åtgärder som mekanisering och automatisering.

Exempel:

Dammsugning

En god investering i slaktsvininstall är att installera en centraldammsugare eller annan likvärdig dammsugare. En central enhet kan med slangar och rör sköta flera avdelningar.

Dammsugning minskar dammhalten betydligt.

Gödselhantering

Med ett nytt hydrauliskt utgödslingssystem i ett mjölkko-stall kan gödseln köras till en gödselplatta två gånger per dag. Med gödselmattor i ett hönsstall kan utgödsling ske automatiskt flera gånger i veckan. Arbetsmiljön i stallet förbättras och gödselhanteringen förenklas.

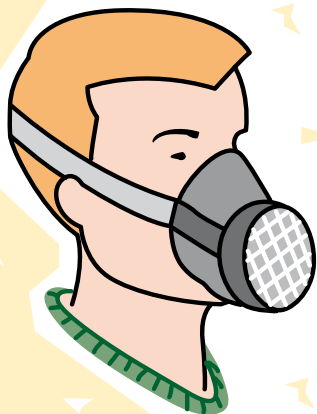
Vattenduschar

Att binda dammet är en annan metod för att minska dammet i luften. Det finns olika typer av fasta duschanläggningar som kan monteras in i stallet.

Naturligtvis vill du inte andas in farliga ämnen som kan göra dig sjuk. Vad kan du göra för att slippa detta?

- Undvik att lagra så att fukt kan tränga in.
- Se till att torken har tillräcklig kapacitet.
- Ta bort synligt damm på golv och inredning.
- Undvik att vistas i djurstall när dammhalterna är höga.

Hälsoriskerna minskar om dammexponeringen minskar och om innehållet av farliga komponenter i dammet minskar.

Använd andningskydd så snart det behövs

Andningskydd är nödvändigt när höga dammhalter inte går att undvika. En halvmask med minst P2-filter fungerar i många situationer. En bra investering både för hälsan och ekonomin, när man jämför med vad några sjukdagar kostar. När stora dammängder frigörs vid speciellt riskfyllda arbetsmoment bör du använda fläktmatat andningskydd.

Exempel på åtgärder för att minska dammbildning och exponering för hälsoskadligt damm

Lokaler/arbete	Minska dammbildning	Minska exponering
Svinstallar	<ul style="list-style-type: none"> • Dammsug fodergångar med centraldammsugare • Duscha med vatten eller fin oljeaerosol samt dimspridning • Dela in stallen i sektioner 	<ul style="list-style-type: none"> • Fjärrstyrning av foderanläggningar • Arbetsrotation • Inspektionsfönster • Använd andningsskydd när det inte finns några andra alternativ
Fjäderfästallar	<ul style="list-style-type: none"> • Dimspridning i stallarna • Se över och förbättra ventilationsanläggningar • Hantera gödsel effektivt för så kort lagring i stallen som möjligt 	<ul style="list-style-type: none"> • Maskinell ägg- och foderhantering • Automatisk utgödsling • Äggsortering i avskilt utrymme • Lättstädade lokaler med bra ytmaterial och inredning • Använd andningsskydd när det inte finns några andra alternativ
Hantering, bärgning och lagring av spannmål, bearbetning av hö och halm	<ul style="list-style-type: none"> • Torka hö, halm och spannmål effektivt före lagring för att undvika mögelbildning och annan mikrobiell tillväxt • Se till att plasthöljet vid ensilering i balar hålls intakt • Använd halmhack med dammavskiljare • Fukta spannmål vid krossning och malning 	<ul style="list-style-type: none"> • Undvik så långt som möjligt att hantera möjligt spannmål, foder, halm och strö • Ha hytt och ventilator på skörde-tröskan • Byt dammfilter regelbundet på traktorer och skördetröskor • Använd punktutslug vid tippgröpar, elevatorer, transportörer och spannmålstorkar • Använd andningsskydd när det inte finns några andra alternativ
Ridhus	<ul style="list-style-type: none"> • Fukta golvmaterialet, till exempel sågspån, med vatten eller använd andra medel som binder damm • Använd golvmaterial som bildar så lite damm som möjligt 	<ul style="list-style-type: none"> • Se till att golvmaterialet, till exempel sågspån, torkar mellan fuktningarna så att det inte bildas mögel • Byt ut golvmaterial som ackumulerat mycket organiskt material från hästarna, som dammar eller är angripet av mögel
Ströningsarbete	<ul style="list-style-type: none"> • Använd strö som dammar så lite som möjligt • Arbeta så att så lite damm som möjligt sprids till luften 	<ul style="list-style-type: none"> • Använd maskinell ströhantering • Använd andningsskydd när det inte finns några andra alternativ

* Lämpliga andningsskydd är t.ex. halv- eller helmask med minst P2-filter eller fläktmatat andningsskydd. Enkla andningsmasker och munskydd skyddar dåligt eller inte alls.

ARBETSMILJÖ
VERKET

**Fler exemplar av denna
trycksak beställs från**

Arbetsmiljöverkets
publikationsservice
112 79 Stockholm
Telefon: 08-730 97 00
Fax: 08-735 85 55
E-post: publikationsservice@av.se
www.av.se

Best nr **ADI 460**

Vår vision: Alla vill och kan skapa en bra arbetsmiljö